

# Dynamické faktory současného procesu internacionalizace (na materiálu češtiny a polštiny)<sup>1</sup>

Edvard Lotko

Naše slovní zásoba se dnes více internacionalizuje hlavně proto, že se více otevíráme světu a svět se otevírá nám. Kromě toho cizí slova obohacují náš jazyk o nové funkční prostředky tak, aby mohl plnit aktuální a náročné, stále specifickější (tedy intelektuálněji) komunikační potřeby, a to i vzhledem k mezinárodnímu kontextu (Bozděchová 1997). Není bez významu ani fakt, že výrazy cizího původu jsou často slohotvorně operativnější – jsou formálně kondenzovanější a mohou mít větší derivační potenci než pojmenování domácích.

Existuje větší či menší otevřenost určitého jazyka ve vztahu k přejímání slov z jiných jazyků. Mluví se o introvertních nebo extrovertních jazycích. Polština (a také ruština) – jak známo – byla otevřenější (jak prokazuje silná vrstva galicismů), kdežto čeština a slovenština nikoli. O tom, že internacionalizace slovní zásoby i v těchto jazycích dnes stále sílí, svědčí např. fakt, že v nejnovějším slovníku neologismů od O. Martincové a kol. (1998, dále NSČ) je až 75,54 % neologismů cizího původu (včetně hybridních slov). Jde o výrazy vzniklé většinou z latinsko-řeckých základů (sem patří i tzv. opakovaná internacionalizace, umělé výpůjčky) a o četné výpůjčky z angličtiny. Je sice známo, že výrazně flexivní typ jazyka, jakým je čeština, přejímání strukturně příliš nepřeje, ale současný stav signalizuje, že se tento imanentní typologický rys češtiny postupně oslabuje, i když v našem společenství stále ještě existuje poměrně silná xenofobie (Tejnor a kol. 1972). Ta byla v totalitní době ještě podporována názory (naštěstí ne dominantními), že je třeba preferovat česká slova na úkor synchronně cizích slov (včetně slov s latinsko-řeckými kořeny), protože český výraz je vždy lidovější a srozumitelnější.

Vedle xenofobních postojů mnohých komunikantů pozorujeme dnes stále častěji i nadužívání cizích slov. Tento opačný proces souvisí s jazykovým snobismem jako progresivním sociolingvistickým faktorem, který působí na zavádění módních slov, mezi nimiž jsou dnes i četné anglicismy (příklady viz Bozděchová 1997, s. 278–279). Zde také může působit to, co H. Kurkowska (1981, s. 20) na-

<sup>1</sup> Vydáno z rukopisu, dokončeného v r. 2001. Do tisku připravil O. Bláha.

zvala „kompleksem zapóznienia intelektualnego“ (přesvědčení o sekundárnosti našeho myšlení).

Někteří badatelé (Kostomarov 1994; Savický 2000) správně upozorňují, že v našich jazycích existuje velká skupina anglicismů, která slouží jako výrazný prostředek „k sociální diferenciaci nové kapitalistické buržoazie“. Ta má v dnešní České republice „výrazný charakter buržoazie kompradorské“ (Savický 2000, s. 97). Jde především o napodobování jazyka zahraničních byznysmenů. Snaha o „modernost“ a „mezinárodnost“ ve vyjadřování souvisí také se snahou zvýšit atraktivnost nabízeného zboží a služeb. Je to jeden z důvodů, proč se v současné reklamě vyskytuje velké množství anglicismů.

Množství cizích slov v textu nesporně ovlivňuje proces mezijazykové komunikace. Např. v komunikátech Poláka Čech nachází výrazně větší počet cizích lexémů. To (kromě jiného) mu v zásadě usnadňuje pochopení polského textu. Je to i tehdy, kdy se ve spisovné češtině častěji vyskytuje pojmenování domácího původu. Můžeme ještě poznamenat, že poměrně hodně základních slov cizího původu užívaných Poláky patří k pasivní slovní zásobě průměrného Čecha nebo se vyskytuje v substandardních varietách českého národního jazyka, srov. např. polské (dále pol., v závorkách uvádíme český ekvivalent) *fald* (záhyb), *grunt* (půda, selský statek, základ), *handel* (obchod), *szpital* (nemocnice), *rynek* (náměstí), *peron* (nástupiště), *fartuch* (zástěra), *kasa* (pokladna), *gips* (sádra), *filc* (plst) apod. Zde jistou roli hraje také původ cizího slova. Pojmenování německého původu v polských výpovědích Čech snadněji dešifruje, jisté potíže má při interpretaci slov francouzských (tzv. galicismů), protože vliv francouzštiny na češtinu nebyl tak veliký, byl omezen na užší okruhy slovní zásoby, srov. pol. *karuzela* (kolotoč), *koperta* (obálka), *abażur* (stínítko), *bransoletka* (náramek) apod.

Internacionalismy se dostávají do jazyka nejdříve zpravidla ve jmenné formě a později (ale ne vždy) se dotvářejí slovesa a další členy slovotvorných řad či svazků cizích slov. D. Buttlerová (1981, s. 208) již před dvaceti lety konstatovala, že „do polszczyzny przenikają teraz nie izolowane słowa obce, lecz pożyczki wraz z całą serią swych możliwych wyrazów pochodnych“. Existenci určitých slovotvorných paradigm, tj. skupinových slovotvorných modelů domácích i cizích lze chápat jako imanentní faktor, který umožňuje generovat další jednotky. Toto analogické tvoření slov (vlivem pojmenování častějších a zřetelnějších) může mnohonásobně zvětšit počet přejatých lexémů a také zrychlit tempo jejich slovotvorné adaptace. Tak působí např. vztahy mezi různě bohatými úměrami (proporcemi), srov. *dabing* : *dabér* : *dabingový* : *dabovat* : *dabování* = *sprej* : *sprejer* : *sprejový* : *sprejovat* : *sprejování* = *surfing* : *surfer* : *surfový* : *surfovat* : *surfování* = *internet* : *internetér* : *internetový* : *internetovat* : *internetění* apod.

Dále slovotvorná analogie jako dynamický faktor působí na generování velkého množství neologismů, zejména cizího původu, jako jsou slova typu čes. *barobus*, *diskobus*, *aerobus*, *hydrobus*, *bibliobus* apod. (podle běžného pojmenování

*autobus*) nebo na tvoření okazionalismů typu čes. *jablkoholik*, *estetoholik*, *čajoholik*, *čokoládoholik* apod. (podle modelu *workoholik*) nebo pol. *żakinada*, *alpinada*, *gitariada*, *perkusjada* apod. (pravděpodobně na základě „vyabstrahování“ z pojmenování *olimpiada*) apod. I když je analogické tvoření slov uvedeného typu časté, nedá se „vtěsnat“ do nějakých přesných regulí. Toto „kopírování“ již existujících pojmenování dokumentuje, „že se v novém lexiku uplatňuje především motivační síla paradigmatických vztahů a principu analogie“ (Rangelova 1999, s. 36). Již D. Buttlerová (1981, s. 198) dospěla k závěru, že „takie wypełnienie potencjalnych pozycji grupowego modelu słowotwórczego stanowi bardzo efektywny sposób pomnożenia zasobu nazw, daje przy tym w rezultacie struktury bardzo wyraziste, bo skojarzone więzią strukturalno-znaczeniową od razu z większym zespołem słów“.

Pokud jde o slovesné neologismy cizího původu, nejde pouze o úsilí zaplnit prázdné místo v lexikálním systému nebo dotvořit k vidově nevyhraněným cizím slovesům jejich dokonavé protějšky (proces perfektivizace), ale také o výraznou snahu rozšířit možnosti komunikace o příznakové (hovorové a slangové) slovesné lexémy. Není divu, že prefixace sloves cizího původu (zejména nárůst dokonavých podob) se dnes považuje za jeden z markantních dynamických jevů nejen v námi sledovaných jazycích, srov. slov. *okomentovať* / *odkomentovať*, *odizolovať*, *odentrovať*, čes. *rozanalyzovat*, *zaplaybackovat*, *zadokumentovat*, *naxerovat*, *naimportovat*, *vylustrovat*, *vydraftovat* (příklady viz také in Zemskája a kol. 1999, s. 13). Potřeba vyjádřit způsobový odstín okamžitosti slovesného děje rovněž rozhojňuje počet cizích slovesných lexémů. S těmito tzv. momentálními slovesy (slouží také perfektivizaci) se setkáváme zejména v počítačové profesní mluvě, např. *mailnout* (*to mail*), *talknout* (*to talk*), *forwardnout* (*to forward*), *postnout* (*to post*), *lognout se* (*to log on*), *hacknout* (*to hack*) apod.

Jedním z důležitých faktorů ovlivňujících příliv anglicismů je to, že se dnes zesiluje polykontaktní funkce angličtiny. Tento jazyk se stává nadnárodním, univerzálním a prestižním kódem nejen v euroamerickém areálu. Je to určitý projev globalizace odrážející se i v jazyce. Pravdu má W. Lubaś (2000, s. 102), když tvrdí, že „globalizacja językowa w Europie w najbliższych dziesięcioleciach jest nieunikniona, zwłaszcza w krajach zjednoczonych w Unii Europejskiej. W funkcji języka międzynarodowego utrwali się język angielski, który też narzuci hierarchię innym językom. Zepchnie je do roli lokalnych środków porozumiewania się i utrwali ich nacionalne funkcje identyfikacyjne“. Lze předpokládat, že omezení komunikativní funkce našich národních jazyků se bude setkávat v našich zemích s větším či menším odporem, ale celkový trend vývoje to nezmění (Lubaś 2000, s. 103).

Vliv angličtiny na slovní zásobu sledujeme dnes nejen v oblasti pojmenování apelativní povahy, ale také u proprií (viz např. proces angloamerikanizace novějších českých a polských pojmenování některých obchodních objektů, názvů do-

mácích i zahraničních firem apod.). Jak ukázala nedávno E. Rzetelska-Feleszko (1999, s. 57–59), u vlastních jmen však stále platí, že mají sklon petrifikovat jazykový stav z minulého období, že „zasięgi faktów onomastycznych towarzyszą (...) raczej faktom i procesom kulturowym, niż określonym językom...”

Citovaný slovník neologismů NSČ obsahuje nečekaně mnoho nesklonných substantiv (65) a adjektiv (50). I to svědčí o oslabování flexivnosti češtiny vlivem izolační angličtiny. Pravdu má M. Komárek (1999, s. 96), který v recenzi tohoto slovníku zdůraznil, že „v přívliву nově přejatých slov se nám znejasňuje hranice, kterou jsme dosud viděli mezi tzv. citátovými slovy a ostatními přejatými slovy“. Také to je nesporná kvalitativní změna, která má typologickou relevanci. Rovněž slovenština se v tomto ohledu mění. Podle K. Buzássyové (in Horecký et al. 1989, s. 45) nové anglicismy ve slovenštině – zejména po změnách společenských a politických v r. 1998 – „už nie sú iba parolovými textovými jednotkami, ale sú už pevnejšou súčasťou systému slovnjej zásoby“.

Nejnovější lexikologická zkoumání odhalují v češtině a slovenštině nečekaně velký nárůst kompozit zejména u substantiv a adjektiv (polština tento slovotvorný postup využívala již dříve a podstatně více, srov. Lotko 1997, s. 26–28). Např. z celkového počtu registrovaných neologismů v publikaci NSČ je až 27,29 % kompozit. Většina z nich se skládá ze dvou cizích kořenných morfémů nebo z jednoho cizího a jednoho domácího kořenného základu. Mezi uváděnými 76 heslovými kořennými morfémy je až 57 morfémů cizího původu (tj. 75 %). Navíc tyto přejaté koenné morfémy tvoří v NSČ nejpočetnější skupiny, dosahující často několika desítek kompozit (podrobněji viz Lotko 2000).

V češtině a slovenštině jsou dnes nejproduktivnější a nejfrekventovanější hybridní složeniny. Těch měla polština více již dříve. Expanze hybridních slov již dříve zneklidňovala některé polské lingvisty jak z důvodů obecných (mluvilo se např. o erozi polského slovotvorného systému), tak normativních (Buttler 1981, s. 208n). Naše starší jazykovědná kritika je jednoznačně odmítala (přehled názorů podává např. Dvonč 1994), a tím i působila jako retardační faktor v jejich vývoji. Retardačně působila i situace v lexikografické praxi, která je často označovala za nespisovné jednotky (slova hovorová nebo slangová). Ale silný vliv cizích jazyků, hlavně angličtiny, změnil tyto negativní postoje. Tím se stírá relativní samostatnost prostředků domácích a přejatých. Obecně lze konstatovat, že velmi zřetelný růst počtu kompozit všech druhů v našich jazycích znamená důležitý posun v hierarchii jazykových typů, které se podílejí na jejich typologickém utváření (Komárek 1999).

Expanze kompozit ovšem není ovlivněna pouze procesem internacionalizace, ale je to také důsledek procesu intelektualizace. Projevuje se zde snaha po větší explicitnosti pojmenování. Explicitností svého výrazu (ve srovnání s implicitními odvozenými slovy) představují kompozita pro odborný styl a částečně i pro publicistiku výhodné a funkční pojmenovací jednotky. Proto rozhojňují

především terminologické soustavy. Ve stylu uměleckém kompozita zvýrazňují expresivnost a jedinečnost uměleckého textu, přispívají k jeho aktualizaci. Proto se právem upozorňuje na to, že nárůst kompozit v současnosti je rovněž důkazem kreativních slovtvorných možností našich jazyků (obohacování slovní zásoby z vlastních zdrojů).

Z hlediska dynamiky kompozit je třeba ještě dodat, že proti vícekomponentní nominaci působí zde tendence k ekonomičnosti komunikačního procesu. Toto napětí se pak odráží ve struktuře kompozit, a to v redukci prvního komponentu (tím se kompenzuje zvýšený počet morfémů ve složeninách), ve snižování počtu alternací a ve ztrátě původního významu řady kořených morfémů, které se vlivem častého užívání mění na afixoidy (prefixoidy a sufixoidy). Sémantika se oslabuje především u cizích původních slovtvorných základů (např. *agro-*, *bio-*, *dia-*, *eko-*, *-fil*, *-man*, *-gate*, *-holik* apod.). Aktivizace těchto komponentů v novém lexiku se projevuje širší spojitelností s domácími základy. Tím se ještě zvyšuje počet hybridních slov, vytvářejí se otevřené slovtvorné řady, které mohou být realizovány v souladu s různými pojmenovacími potřebami (Rangelova 1999). Základy domácího původu se „formalizují“ méně často (např. *malo-*, *rychlo-*, *-pis*, *-měr*).

Proti současnému široce chápanému procesu internacionalizace slovní zásoby nepůsobí nyní nějaká stejně silná nacionalizační tendence, vedoucí k odstraňování synchronně cizích slov a jejich nahrazování pojmenováními domácími. Spíše pozorujeme napětí mezi tendencí k internacionalizaci a tendencí k tvoreni slov z domácích zdrojů. Toto vlastně staronové napětí se dnes v našich jazycích zvětšuje, vede k větší variantnosti lexémů (při jejich sémantické a stylistické totožnosti). Vidíme to např. na užívání konkurujících členů dvojic typu *masivní* – *značný/velký*, *zdevastovaný* – *zničený*, *tristní* – *smutný*, *deklarovat* – *vyhlásit*, *hektický* – *vypjatý/vzrušený*, kde se výrazně zvětšuje frekvence cizích členů variantní dvojice. V češtině a slovenštině se bohatě využívá korelace izolexémických substantivních pojmenování s cizími a domácími formanty: *-ace* // *-ní* (např. *kolaudace* – *kolaudování*, *relativizace* – *relativizování*), *-ismus* // *-ství* (např. *pedantismus* – *pedantství*, *idiotismus* – *idiotství*), *-ita* // *-ost* (např. *atraktivita* – *atraktivnost*, *suverenita* – *suverénnost*, *funkcionalita* – *funkcionálnost*). Mezi slovanskými jazyky existují rozdíly ve využívání korelací uvedeného typu (např. polština nemá internacionální formant *-ita*).

Na tomto místě se nabízejí ještě dvě obsahově blízké otázky: kam směřuje vývoj anglicismů v našich jazycích a kam se ubírá vývoj angličtiny jako hlavního světového jazyka? Vyčerpávající odpověď na ně bude možno dát až později. Zatím lze hypoteticky souhlasit např. s I. Bozděchovou (1997, s. 278), která předpokládá, že vývoj anglicismů v češtině „nesměruje zcela jednoznačně k počesťování“. Brání tomu jak vnější faktor, tj. mezinárodní prestiž angličtiny, tak faktor imanentní, tj. značná typologická odlišnost angličtiny a češtiny, která znesnad-

ňuje adaptaci anglicismů. To koresponduje s obecně přijatou tezí, že jazykový systém v zásadě neakceptuje vnější zásahy, které nejsou v souladu s jeho strukturálními potřebami.

Odpověď na druhou otázku je rovněž hypotetická. Lze předpokládat, že v dalším vývoji značně pokročí diverzifikace angličtiny. Kromě již existujících ohnisek jsou dnes zřetelná další, nová ohniska (např. v Asii a Africe), kde se angličtina liší zvukovou podobou, posuny ve významu lexémů, idiomatically, slovosledem apod. Proto se např. J. Peprník domnívá, že podlehně-li angličtina ve světě vlivu tamních domácích jazyků, „může nastat částečná paralela k románskému rozrůznění pozdní latiny“. Podle něj není vyloučeno ani to, „že se do příchodu třetího milénia na světě bude opět mluvit různými dialekty angličtiny – čili bude to zánik angličtiny jako takové.“

## Závěr

V tomto příspěvku nebylo možno podat zcela vyčerpávající odpověď na otázku, co a jak ovlivňuje současnou internacionalizaci slovní zásoby. Některé dynamické faktory působily již dříve, některé však ovlivňují a stimulují inovační procesy teprve v poslední době, zejména po r. 1989. Příspěvek chtěl také ukázat, jak velmi je současná dynamika slovní zásoby našich jazyků složitá. Analýza inovačních procesů ve slovní zásobě potvrzuje obecnou tezi, že variabilita jazyka z jedné strany a pružná stabilita z druhé činí sice z jazyka jeden z nejdokonalejších, ale zároveň také nejsložitějších nástrojů sloužících společenské interakci.

## Literatura

- ANUSIEWICZ, J. (1978). *Konstrukcje analityczne we współczesnym języku polskim*. Wrocław.
- BOSÁK, J. a kol. (1998). *Najnowsze dzieje języków słowiańskich. Slovenský jazyk*. Opole.
- BOZDĚCHOVÁ, I. (1997). Vliv angličtiny na češtinu. In: *Český jazyk na přelomu tisíciletí*. Praha, s. 271–279.
- BUTTLE, D. (1978). Procesy multiwerbizační we współczesnej polszczyźnie. *Poradnik Językowy*, zes. 2, s. 54–62.
- BUTTLE, D. (1981). Tendencje rozwojowe w zasobie słownym powojennej polszczyzny. In: *Współczesna polszczyzna*. Warszawa, s. 187–219.
- BUZÁSSYOVÁ, K. (1990). Opis dynamiky slovnej zásoby súčasnej slovenčiny a jeho podnety pre výskum jazykovej komunikácie. In: *Dynamické tendencie v jazykovej komunikácii*. Bratislava, s. 9–19.

- BUZÁSSYOVÁ, K. (1998). Lexikálna rovina. In: *Najnowsze dzieje języków słowiańskich. Slovenský jazyk*. Opole, s. 33–47.
- CEJP, L. (1940). Poznámky o místě zkratk v jazyce. *Slovo a slovesnost*, roč. 6, s. 37–42.
- ČMEJRKOVÁ, S. a kol. (1999). *Jak napsat odborný text*. Praha.
- DAMBORSKÝ, J. (1999). *Polština a franština ve vzájemném vztahu*. Ostrava.
- DANEŠ, F. a kol. (1997). *Český jazyk na přelomu tisíciletí*. Praha.
- DANEŠ, F. (2000). Jakou řečí mluví věda. Modalizace vědeckého diskurzu. *Slovo a slovesnost*, roč. 61, s. 81–92.
- DVONČ, L. (1964). K hybridním slovům v spisovnej slovenčine. *Československý terminologický časopis*, roč. 3, s. 159–170.
- FILIPEC, J. (1998). Dynamika lexika v proměnách české národní společnosti 20. století. In: *Najnowsze dzieje języków słowiańskich. Český jazyk*. Opole, s. 180–196.
- FURDÍK, J. (1993). *Slovotvorná motivácia a jej jazykové funkcie*. Levoča.
- FURDÍK, J. (1998). Slovotvorné zmeny. In: *Najnowsze dzieje języków słowiańskich. Slovenský jazyk*. Opole, s. 52–68.
- HABERLOVÁ, V. (1997). Období 1992–1996 v datech výzkumu veřejného mínění. *Sociologický časopis*, roč. 33, s. 87–98.
- HORÁLEK, K. (1957). Zákonitost, účelnost a nahodilost ve vývoji jazyka. In: *Studia linguistica in honorem ac. S. Mladenov*. Sofia, s. 539–543.
- HORECKÝ, J. a kol. (1989). *Dynamika slovnej zásoby súčasnej slovenčiny*. Bratislava (viz i recenzi O. MARTINCOVÉ a V. VLKOVÉ in *Slovo a slovesnost*, roč. 53, 1992, s. 224–230).
- HRBÁČEK, J. (1979). *Jazykové zkratky v češtině*. Praha.
- KOŘENSKÝ, J. a kol. (1998). *Najnowsze dzieje języków słowiańskich. Český jazyk*. Opole. (viz i recenzi J. ZEMANA in *Slovo a slovesnost*, roč. 61, 2000, s. 68–73).
- KOSTOMAROV, V. G. (1994). *Jazykovoj vkus epochi*. Moskva.
- KURKOWSKA, H. (1981). Próba charakterystyki socjolingwistycznej współczesnego języka polskiego. In: *Współczesna polszczyzna*. Warszawa, s. 7–46.
- LOTKO, E. (1997a). *Kapitoly ze současné rétoriky*. Olomouc.
- LOTKO, E. (1997b). *Synchronní konfrontace češtiny a polštiny*. Olomouc.
- LOTKO, E. (1999). Ke konfrontaci příbuzných jazyků (na materiálu češtiny a polštiny). In: *Konfrontační studium inovačních procesů ve slovanských jazycích*. Praha, s. 75–82.
- LOTKO, E. (2000). Co odhaluje analýza neologismů v současné češtině? In: WRÓBEL, H., ed. *Studia z filologii słowiańskiej ofiarowane profesor Teresie Zofii Orłoś*. Kraków, s. 137–141.
- LUBAŚ, W. (2000). Europejski językowy globalizm i etnonacionalny seperatyzm. In: *Kultura, język, edukacja III*. Katowice, s. 87–103.
- MARTINCOVÁ, O. (1987). Vývojové procesy v současné slovní zásobě. In: *Dynamika současné češtiny z hlediska lingvistické teorie a školské praxe*. Praha, s. 105–112.

- MARTINCOVÁ, O. (1990). Typologie neologických procesů v slovní zásobě současné češtiny. In: *Dynamické tendencie v jazykovej komunikácii*. Bratislava, s. 56–62.
- MARTINCOVÁ, O. a kol. (1998). *Nová slova v češtině. Slovník neologismů*. Praha (viz i recenzi M. KOMÁRKA in *Slovo a slovesnost*, roč. 60, 1999, s. 67–69).
- MIETŁA, J. (1998). *Multiwerbizacja w języku czeskim i polskim*. Toruń.
- MLEZIVA, E. (1996). Vliv společenských změn na vznik nových významů a výrazů v českém jazyce. Lingvisticko-sociologická studie. *Slovo a slovesnost*, roč. 57, s. 283–296.
- MŁODYŃSKI, J. (1981). Skrótownice we współczesnym języku polskim. In: *Współczesna polszczyzna*. Warszawa, s. 156–186.
- NORMAN, B. J. (1973). Racional'nost' i irracional'nost' leksičeskogo znaka. In: *Problemy leksikologii*. Minsk, s. 124–132.
- ONDREJOVIČ, S. (1998). Publicistický štýl. In: *Najnowsze dzieje języków słowiańskich. Slovenský jazyk*. Opole, s. 94–99.
- POLAŃSKI, K., red. (1993). *Encyklopedia językoznawstwa ogólnego*. Wrocław – Warszawa – Kraków.
- RANGELOVA, A. (1999). K dvěma česko-bulharským paralelám. In: *Konfrontační studium inovačních procesů ve slovanských jazycích*. Praha, s. 33–36.
- ROSZKO, R. (1999). Tendence rozvoje terminologii popularnej związanej z techniką video. In: *Konfrontační studium inovačních procesů ve slovanských jazycích*. Praha, s. 45–52.
- RZETELSKA-FELESZKO, E. (1999). Procesy globalizacji a niektóre rodzaje nazw własnych. In: *Konfrontační studium inovačních procesů ve slovanských jazycích*. Praha, s. 53–59.
- SABOL, J. (1998). Zvuková rovina. In: *Najnowsze dzieje języków słowiańskich. Slovenský jazyk*. Opole, s. 68–73.
- SATKIEWICZ, H. (1981). Innowacje słotwórcze w powojennym trzydziestoleciu. In: *Współczesna polszczyzna*. Warszawa, s. 130–155.
- SAVICKÝ, N. P. (1999). Pohyb ve slovní zásobě a v neologii. In: *Konfrontační studium inovačních procesů ve slovanských jazycích*. Praha, s. 3–7.
- SAVICKÝ, N. P. (2000). O jazyce, společnosti a funkcích. *Slovo a slovesnost*, roč. 61, s. 93–101.
- SKALIČKA, V. (1958). O příčinách jazykových změn. In: *O vědeckém poznání soudobých jazyků*. Praha, s. 70–74.
- SKALIČKA, V. (1960). *Vývoj jazyka*. Praha.
- SOCHOVÁ, Z. – POŠTOLKOVÁ, B. (1994). *Co v slovnících nenajdete. Novinky v současné slovní zásobě*. Praha.
- SZCZEPAŃSKA, E. (1994). *Uniwerbizacja w języku czeskim i polskim*. Kraków.
- TEJNOR, A. a kol. (1972). Přejatá slova a veřejné mínění. *Naše řeč*, roč. 55, s. 185–202.
- TROST, P. (1958). K příčinám jazykových změn. In: *O vědeckém poznání soudobých jazyků*. Praha, s. 75–78.

ZEMSKAJA, E. A. a kol. (1999). Tendencje rozwojowe w słowotwórstwie języka polskiego i rosyjskiego końca XX stulecia. In: *Konfrontační studium inovačních procesů ve slovanských jazycích*. Praha, s. 9–18.

### **Dynamic factors in the current process of language internationalisation (on the material of Czech and Polish)**

Some dynamic factors have been working before, but another are influencing and stimulating the inovational processes as late as now (after 1989). The contribution deals with the complicated character of dynamics of the lexical system too. The analysis of inovational processes in the lexical system confirms the basic thesis that the variability of language on one side and „flexible stability“ on another side make the language not only the most perfect, but also the most complicated instrument of social interaction.

prof. PhDr. Edvard Lotko, CSc.

Publikováno za podpory projektu *Vzdělávací cyklus Moderní mluvnice češtiny pro studenty magisterských a doktorských programů* (ESE, OPVK, reg. č. CZ.1.07/2.2.00/15.0275).